

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Стоян Анна Василівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТАНДАРТІВ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ	80
---	----

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Завальнюк Володимир Васильович</i> ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	83
<i>Мельничук Ольга Степанівна</i> СУЧАСНА ПРАВОВА ДОКТРИНА: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ.	85
<i>Антошина Ірина Володимирівна, Завальнюк Ірина Володимирівна</i> ПРАВО ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ.	88
<i>Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна</i> ТИПОЛОГІЯ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ.	89
<i>Ковбасюк Степан Валерійович</i> РІЗНОВИДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО АНАЛІЗУ В МЕТОДОЛОГІЇ ДЕРЖАВОЗНАВСТВА	92
<i>Кормич Анатолій Іванович</i> ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	94
<i>Кравченко Сергій Петрович</i> НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВИМІРИ.	96
<i>Личко Валерія Сергіївна</i> ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ВІДКРИТІ БАЗИ ДАНИХ ЯК РЕСУРСИ ПРАВНИЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	99
<i>Рязанов Михайло Юрійович</i> СПАДКОЄМНІСТЬ І ПРАВОВА СПАДЩИНА: ЗВ'ЯЗОК У РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	101
<i>Тищенко Юлія Валеріївна</i> ПРАВОВИЙ МІФ ЯК ФЕНОМЕН МЕДІАКУЛЬТУРИ	103
<i>Чувакова Ганна Михайлівна</i> АСПЕКТИ ТА КРИТЕРІЇ ДЕФЕКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ	106
<i>Іванчук Віра Євстафіївна</i> НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОГО МОНИТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ	108
<i>Березневич Вікторія Олександрівна</i> МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	110
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ	112
<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ЕВОЛЮЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: ВІД НАРОДНИХ РУХІВ ДО СУЧАСНИХ ІНСТИТУТІВ	114
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ КОДИФІКАЦІЇ	116
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА США: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	118
<i>Одарій Віктор Віталійович</i> НЕТИПОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ	121
<i>Слюсаренко Катерина Русланівна</i> ПРАВО БІОЕТИКИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	123

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> АВСТРІЙСЬКИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС 1797 Р.: ГЕНДЕРНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	126
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ «ЗНАТНОГО (ЗНАЧНОГО) ВІЙСЬКОВОГО ТОВАРИСТВА»	128
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЛЬЩІ ТА В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ.	129
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ.	132
<i>Шершенкова Вікторія Анатоліївна</i> ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	135
<i>Войцехівська Дарина Юріївна</i> ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОГО ЦАРАТУ ЩОДО КАТОЛИЦЬКИХ ГРОМАД ПІВДНЯ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – ХІХ СТ.	137

Горяга Оксана Вікторівна
Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави та права,
кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ «ЗНАТНОГО (ЗНАЧНОГО) ВІЙСЬКОВОГО ТОВАРИСТВА»

Звернення до історичного досвіду нашої держави порушує інтерес щодо питань державотворення та історичного розвитку козацької держави в Україні в період другої половини XVII – XVIII століть.

Вивчення питань пов'язаних з періодом Гетьманщини є важливим, оскільки Гетьманщина була державним утворенням з групами, які мали свої особливості соціального та економічного розвитку.

Станова структура в Гетьманщині починає формування в період визвольної війни під проводом Б. Хмельницького, а чітких, сталих ознак набуває тільки на початку XVIII ст.

Ядро нової генерації становили урядовці – гетьман, генеральна старшина, полковники та полкова старшина, сотники та сотенна старшина.

Паралельно з виокремленням урядової старшини в окремий прошарок суспільства, формується «знатне (значне) військове товариство» – верства, яка за своїм статусом була наближена до старшинського прошарку.

На думку українського дослідника В. Кривошея, «знатне військове товариство» мало багато спільного з представниками «урядової козацької старшини», але воно й зберігало приналежність тільки йому особливі риси, що і виділяє цю верству як окремий об'єкт аналізу. Де дослідник зазначає, що: «головною відмінністю представників «знатного військового товариства» від старшин-урядовців була відсутність займаної ними посади» [1, с. 6, 11].

Проводячи аналіз історичних джерел можна зазначити, що процес виокремлення «знатного (значного) військового товариства» з поміж козацького середовища почався в роки визвольної війни під проводом Б. Хмельницького, а юридичне закріплення цієї категорії відбулось наприкінці XVIII ст.

«Знатне (значне) військове товариство» по структурі було не однорідне та поділялось на декілька розрядів.

Науковці зазначають, що наприкінці XVII ст. згадується поділ «знатного (значного) військового товариства» на групи старших та молодших значних військових товаришів.

На початок XVIII ст. «значне військове товариство» перетворилось на ієрархічну структуру, де виділились три рівні. Найвищий ранг складали «бунчукові товариші» – еліта, яка походила з найзаможніших та впливовіших сімей. Їх підпорядкування відбувалось безпосередньо гетьману. На другому місці були – «військові товариші», їх підпорядкування відбувалось до Генеральної військової канцелярії. Третю сходинку займали «значкові товариші», вони підпорядковувались владі полковника [2].

Представники цих груп мали свої привілеї щодо підсудності та соціальні пільги.

«Знатне (значне) військове товариство» здійснювало військову службу, приймало участь в здійсненні державних функцій, участь у роботі старшинських з'їздів, рад, а отже йому належала важлива роль у здійсненні політичної діяльності.

Найвпливовішою категорією були «бунчукові товариші», до яких відносилися старшини, які офіційних посад не обіймали. Їх підпорядкування відбувалось безпосередньо гетьману. В мирний час вони виконували різні доручення гетьмана, а в час військових походів складали гетьманський почет.

Поряд з бунчуковими товаришами формувалась соціальна група – «значкові товариші» – це група козаків, які об'єднувались під полковим значком [3, с. 15, 28].

«Військові товариші» – третя група, яка правовому становищі знаходилась між бунчуковими та значковими товаришами.

Значне товариство за своїм соціальним складом було різноманітним, воно формувалось із представників старшинських родів, дрібної православної шляхти, представників рядового козацтва, духовенства, міщанства та селян.

Щодо питань призначення, то призначенням бунчукових товаришів займався сам гетьман, чинів військового товариства займалась Генеральна військова канцелярія, наданням чинів значкових товаришів здійснювалось керівництвом полків.

На початку XVIII ст. прошарок козацької неурядової старшини, що виник в середині XVII ст. вже визнається та юридично оформлюється на державному рівні у вигляді привілейованих соціальних груп – «бунчукових товаришів», «значкових товаришів», «військових товаришів».

Список використаних джерел

1. Кривошея В. Персональний склад української козацької старшини: стан та перспективи дослідження. *Наукові записки [Ін-ту політ. і етнології, дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України]. Серія : Політологія і етнологія*. Київ, 2005. Вип. 28. С. 6–45.
2. Панащенко В. В. Знатне (значне) військове товариство. *Енциклопедія історії України : у 3 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України*. Київ, 2005. Т. 3 : Е–Й. С. 369–370. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Znatne_viyskove_tovarystvo
3. Окіншевич Л. Значкове військове товариство в Україні-Гетьманщині XVIII–XVIII ст. Мюнхен : Заграв, 1948. 229 с.

Ключові слова: Гетьманщина, знатне військове товариство, значне військове товариство, козацька старшина, бунчукові товариші, військові товариші, значкові товариші.

Keywords: Hetmanship, noble military society, significant military society, Cossack foreman, bunchuk comrades, military comrades, badge comrades.

Єфремова Наталя Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри історії держави і права,

кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЛЬЩІ ТА В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ

У сучасній юриспруденції, поняття «правова культура суспільства» залишається досить дискусійним. Разом з тим, під ним частіше за все розуміють різновид загальної культури суспільства конкретного історичного періоду, який становить систему правових цінностей, досягнутих суспільством [1, с. 648]. Так, наприклад, дослідники М. Цвік та Г. Попадинець під правовою культурою розуміють якісний стан правового життя суспільства, який характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи – станом правової свідомості, юридичної науки, системи законодавства, законності й правопорядку, правової освіти, а найголовніше, ступенем гарантованості основних прав і свобод людини [2, с. 424].

Аналізуючи це питання академік В. Копейчиков слушно зазначив, що «Правова культура є системою правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи та інші найважливіші соціальні цінності» [3, с. 140]. Виходячи з цього, можна припустити, що правова культура є певним